LA BRACE

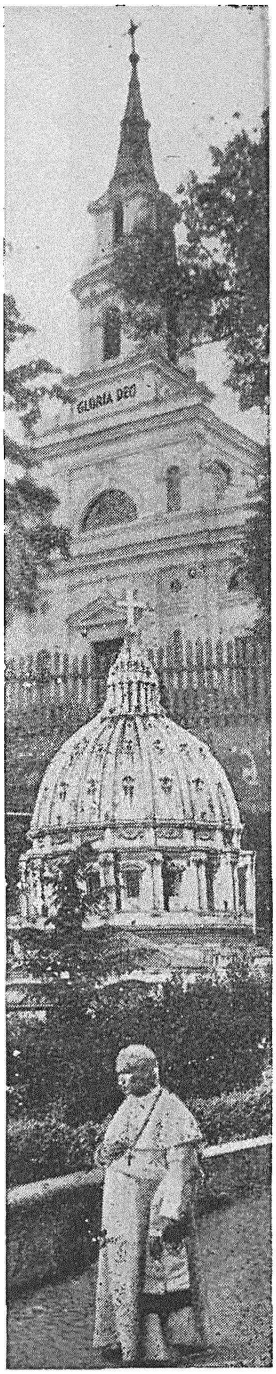
Hod. XXIII | KRASAVIK-ZNIVIEN 1971 | N. 108-109

Biela-ruskaja reli-hijna-

ŹNIČ

adra-dzenskaja ča-sopiś

Adres Red: Roma, v. Trionfale, 6381 || Hadav. padp. 2 dal., 1 paasobn. 15 cent.

MOJ ZAŁATY JUBILEJ

Ŭdziačna vitajučy vodkliki našaj presy i darahich čytačoŭ jejnych, zasypaŭšych mianie pryvietnymi dabražadanniami z nahody majho skromnaha, iz žmieńkaj tolki pradstaŭnikoŭ ad nacyjanalnaha ahułu, śviatkavannia Załatoha Jubileju Sviatarstva tut nad mahiłaj majho v. Patrona — pacha cieŭby padzialicca dumkami: 1) ab sutnaści j racyjanalnaści pryncypovaj adznačannia jaho, 2) ab žyćciadziejnym maim šlachu da jaho dy 3) ab prabiehu i niazvyčajnych abstavinach vyšuspomnienaha rymskaha śviatkavannia jaho.

Mienskaja pieradvajennaja Katedra

Pieršyja dva punkty davoli mietka z idejnapavučajučymi, vartymi zainteresavannia dumkami, apisany u źmiastoŭnym artykule « *Z nahody Sarakavin majho Sviatarstva* » (N. 61 Zniču). Da jaho j adsyłaju Pavažanych Čytačoŭ, jak da zusim adpaviednaha źmiestam i pryznačenniem takža j da 50-taj hadaviny. Treci-ž punkt źmiaščaje ŭ sabie nastupnyja uračystyja akty: Dnia 29 červienia a h. 9-taj, na 50-ja ŭhodki maje Prymicyi, ŭ historyčnaj kaplicy archibazyliki pierad tombaj Svatoha Piatra, Kniazia Apostałaŭ,

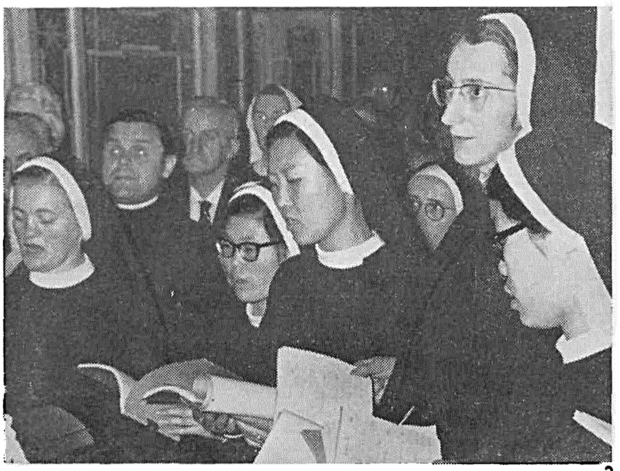
JUBILEJNAJA MŠA ŚVIATAJA.

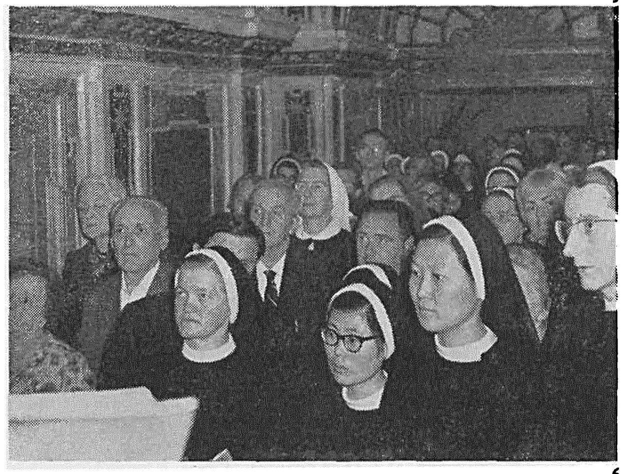
Ŭ kaplicu tuju viadzie z hałoŭnaje vierchniebazylikovaje navy adumysłovy ŭchod, jaki pradoŭžvajecca ŭ padziemny navakolny passaž z čaroŭnymi freskami, z kaplicami j tombami Papaŭ paabapał. Hrob u kaplicy Pieršapapy, Sv. Piatra, zakratavàny ŭ skale,a pierad im nievialiki z paru lichtarami aŭtàr, azdobnaj nastàvaj jakoha vyhladaje sam hrob, taja skała, pierad jakim štodzień adpraŭlajucca čarhovyja roznamoŭnyja Mšy-Liturhii naviedvalnikaŭ. Hramadka našaja(asob z 50-t: duchavienstva, na čale z Jubilatam, zakonnic Misijanarak S.J. z Matkaj Heneralnaj, pradstaŭnikoŭ biełaruskich dy pryjaznasusiedzkich), dziela strohaj tut punktualnaści, paśpiešna praciskajecca praz pabožna-sutarlivaje rajovisca ŭ prachodzie da henaha tak skromnaha, a tak pamiatnaha autarà.

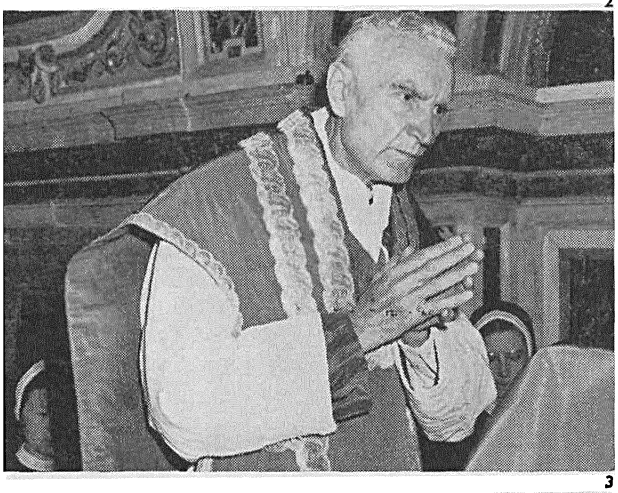
Hłyboki pakłon jamu — i zarazža niečakana, pad śpieŭna miłahučny, choć nierezanantny ŭ padziamielli, akompanjament Introitu (ŭstupnoje mšalnaje antyfony) — pačynajecca Čytanaja celebra. (Hl: adnosnyja zdymki važniejšych jejnych častak (bač 2-3-4).

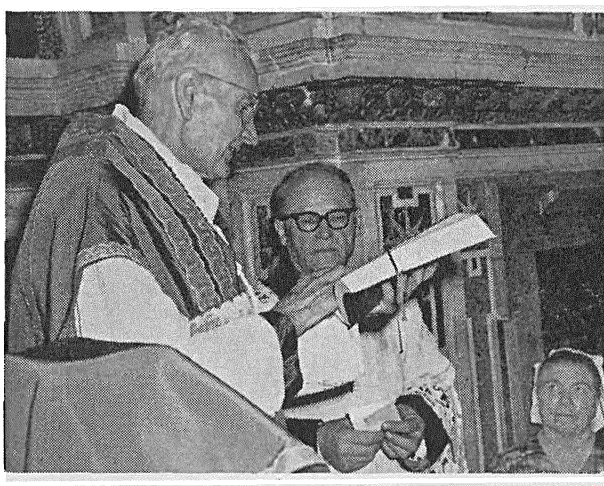
PADZIAKI

Dz. Tumas u	10
A. Sukiekojciu	10
Sp. Kachanouskaj	10
Sp. Polonievicam	10
Sp.vu Machnacam	20
J. Čarneckamu	15
Prf. Adamovicu	20
T i E. Krisan	5
Pf. Rassupe	20

1

5

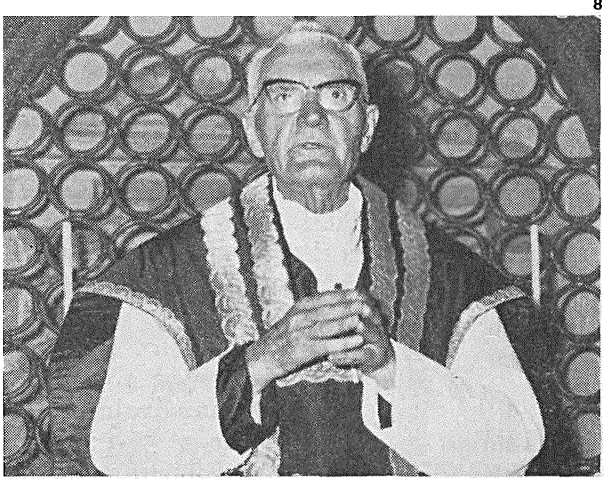
2

6

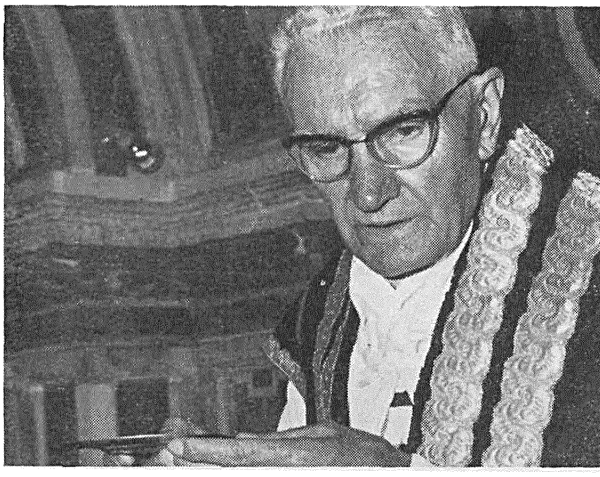
3

7

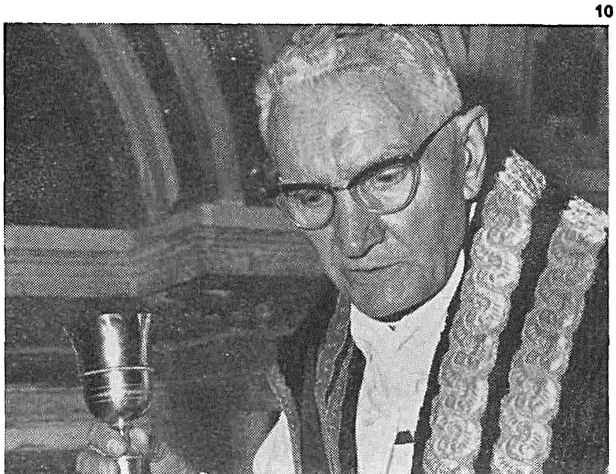

4

8

9

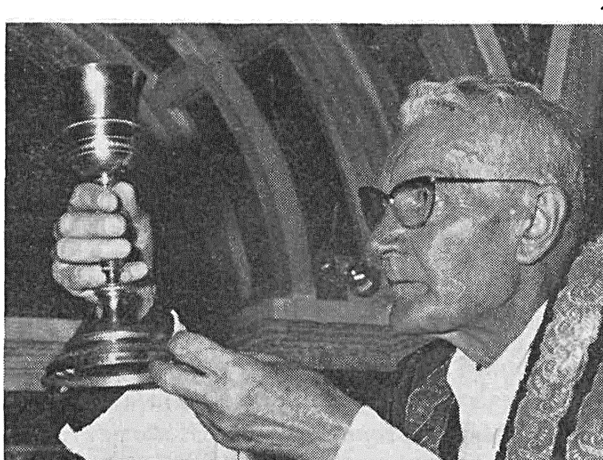
10

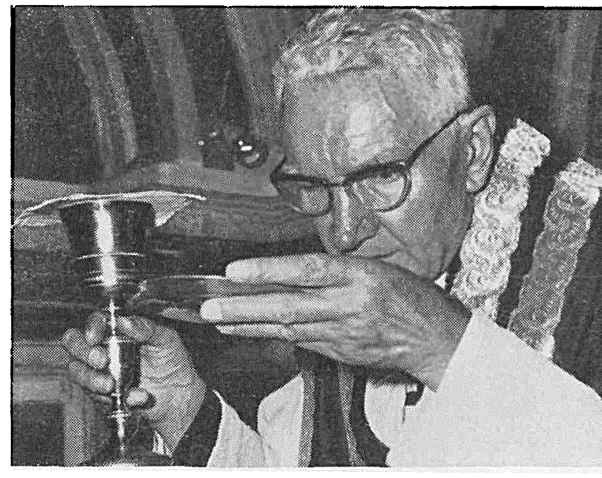
11

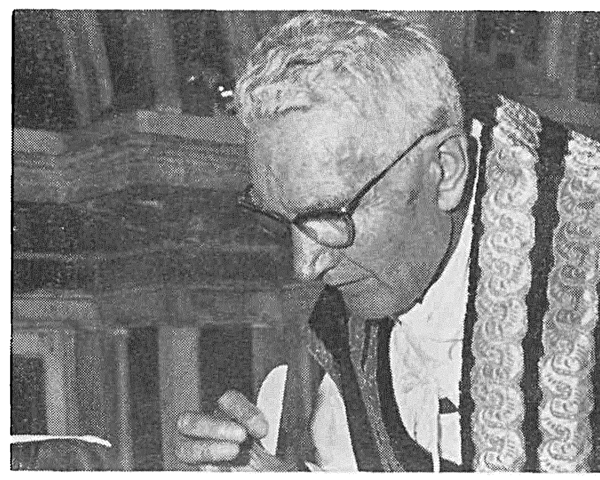
12

13

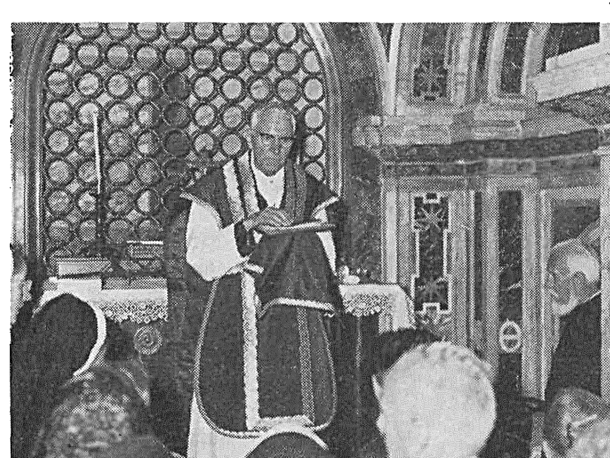
14

15

16

Na zdymkach:

1 = Spieŭ Introitu
2 = Pačatak celebry
3 = Čyt.I lekcyi z Ap. Dz...
4 = II čyt. Lekcyi z List.Apost.
5 = Mižlekc. śpieŭ, Psalmy.
6 = Ćyt. Evanelii
7 = Credo = Vieru...
8 = Słova da viernych
9 = Achviaravannie chleba
10 = Achviarav. vina
11-12 Padniasiennie Najśv. Pastaciaŭ
13 = Doxolohia = Chvałaśpie
14 = Kamonija Sv. celebransa
15 = Kančtk, bahasłaŭlenstva Ite Missa est
16 = Procedamus in pace!

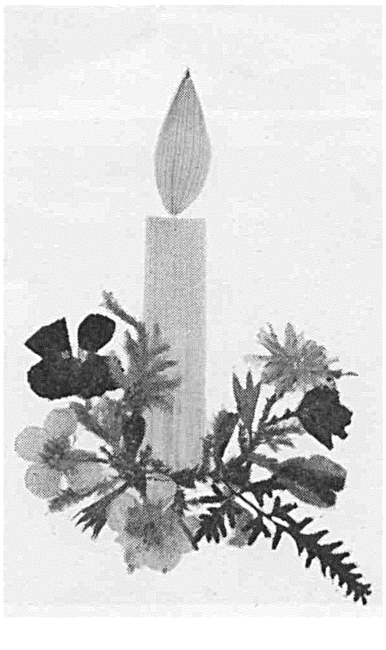
ČYTANNIE TELEHRAMY AJCA ŠVIATOHA

17

A Monsignor Pietro Tatarynovič festeggiante suo Cinquantesimo Sacerdotale Sommo Pontefice invocando nuovi aiuti Divini per frutti sempre più ricchi di santificazione ed apostolato invia implorata benedizione estensibile confratelli congiunti et presenti a santa Messa Giubilare - Cardinale Villot.

« Monsignoru Piatru Tatarynoviču, śviatkujučamu svajo Sviatarskaje 50-hodździe, Ajciec Sviaty, üzyvajučy Božaj pomačy da što-raz pładavitšaha uśviačennia dy apastalatu, zasyłaje prošanaje bahasłaŭlenstva, abyjmajučaje i üsich zrodnienych i pryjaznych dy prysutnych na Sv. Imšy Jubilejnaj - Kardynał Villot. » (Čyt. Mons. Biciunas)

MALITVA JUBILATA

Chryste Jezu, naš Zbavicielu! Z mocnaj vieraj nadziejaj i haračaj lubaściu pakorna dziakuju Tabie za poklik da duchoŭnaha stanu dy za hetulkija dabradziejstvy, atrymanyja z łaski Tvaje miłasernaje na praciahu piaćdziasiatki hod u hetym stanie. Ščyraŭdziačna słaviačy dabratu Tvaju üsiemahutnuju, ščadziŭšuju mianie ad ludajedzkich zahroz, malu daru tahož pokliku dla moładzi našaj; natchni jaje ščyra chryścijanskim adradženska-patryatyčnym apastolstvam, kab mahła baranič i uśviačvać Tvaim ducham svoj harotny kryvicki narod na rodnaj terytoryi dy na vyhnanni ü čužaśviecie ad hibielnaj zahrozy ateizmu — prymusovaha pad akupacyjaj, a volnadumnaha ü śviecie modnaindeferentnym —. Uchavaj jaje z celym narodam ad padstupna-niavolačaha čužašavinizmu, a ütrymaj u posłusie Namiesniku Tvajmu na Piatrovym Pasadzie, patrabujučamu kanjunkturalnaj mahčymaści uzhadavannia duchavienstva j tvarennia svajeherarchijaŭ kažnamu narodu. Katory žyvieš i üsievaładaryš z Ajcom i Ducham Sviatym praz viaki viečnyja.- Aman!

Usim Ščyrapavažanym Vinšavalnikam, jakije persanalna, ci karespandencyjna, abo padarunkova, vykazali mnie ščyrapryjaznyja dabražadanni z nahody majho Jubileju 50-hodždzia Sviatarstva i nie atrymali dahetul maje asabistaje, ci piśmovaje padziaki — vykazvaju tut najščyrejšuju maju padziačnaść!

Mons. P. Tatarynovič

JUBILEJNAJA VIAČERA

Jak kažnaje vydatniejšaje śviatkavannie, hetak i apisvanaje nami mieła ŭ svajej prahramie pačastunkavu častku. Nia mienšuju pomač u joj, jak i ŭ va Mšy, akazali tyjež Božyje muraški = słuhi Serca Jezusa, uvažaŭšyja śviatkavannie ichniaha Kapelana-Jubilata i svaim duchova-familijnym śviatkavanniem. Ščodraść i vietlivaść — jak na našyja časy — sapraŭdy podzivu hodnaja ì ščyraj padziaki, jakuju i vykazvajem tut. Čaroŭnuju villu svaju haścinnuju ŭ pryhožym kvartale Rymu, « Monte Mario » z pryzvaita ŭładžanaj aulaj biasiednaj hałoŭnaj i pabočnymi, z modernaj kuchniaj, dystyngavanaj absłuhaj kulinarskaj i biasiedna-stałovaj dy ŭsio nastolnaje častunkova-jèminnaje j pitnoje = darunkova achviaravana śviatkavalnaj patrebie daŭhaletniaha Słuhi ichniaha autarà, udastoiŭšahasia Jubilata ź jahonymi vinšavalnikami Haśćmi.

Alež usich tych vinšavalnikaû, zasypaŭšych — jak było na ŭstupie skazana — svaimi dabražadanniami, pamima najščyrejšaj haścinnaści ŭdziačnaha Jubilata j jahonych dabradziejnych Siostraŭ, reč jasnaja, było niemahčyma sprasić, a zaprošanym z-daloku, pieravažna Ameryki, prybyć. Daviałosia ahraničycca da pary dziasiatkaŭ faktyčna pradstaŭnikoŭ ad roznych asiarodździaŭ, na čale z važniej šymi ŭ ZDA j Europie, dy bližejspahadnymi zažyłymi miascovymi inšanacyjanalnymi supracoŭnikami, kalehami studyjaŭ, etničnymi susiedźmi. Dabrałasia ŭsiož davoli zharmanizavanaja sympatyčnaja biasiednaja hramadka, vykrasaŭšaja uračysty davoli viasioły nastroj, tryvaŭšy ad pačatnaj hadziny 19 až za samuju poŭnač...

Niezabaŭna Raźviazalisia jazyki, pajšli adna za druhoju pramovy, toasty. Z pieršaha miesca zastolnaha padniaŭsia najstarejšy viekam hośc Mfr. Archimandryt Alexy Ševelov, kaleha Jubilata z VRad., adznačyušy dastojnaść śviatkavannia j śviatkavalnika. Hałoŭnymža ź viarchoŭ zastolnych uhanaravaŭ biasiedu pramovaj J. Dastojnaść Monsignor Doktor Âmato Pietro Frutaz, heneralny audytar S. Kanhreh. Abradaŭ u spravach beatyfikacyjnych i kananizacyjnych, jaki adciemiŭ zasłužanaść publicystyčna-apastolskuju Jubilata, jak redaktarà j vydaŭca « Zniča, » pavažnaha rel. peryjodyka biełaruskaha, lehalnym pratektaram jakoha (na Italiju) źjaŭlajecca samža D. Pramoŭca, majučy nahodu bližej nahladać cennuju j talentna mazolnuju pracu Jubilatata. Padchapiŭ hety fakt u nastupnaj autarytetnaj pramovie prf. Ant. Adomovič, delehat ad biełarusaŭ ZDA na śviatkavannie, jaki, śćviardžajučy vyšejskazanaje papiarednikam, zaakcentavaŭ pravilnaść padtrymnych adnosinaŭ da akcyi idejnych emihrantaŭ, infarmacyja katorych vielmi patrebnaja volnamu (ale j svavolnamu) śvietu. Biełarusy hetkija adnosiny pryjmajuć iz ščyrapadziačnym pryznanniem. Bolš-mienš u tymža duchu pramaŭlała i Spaža delehatka, Dr. N. Teadarovič, kładučy nàcisk na relihijnyja infarmacyjnyja patreby, referentkaj jakich jana źjaŭlajecca pry adnoj navukova-daślednaj ustanovie. Pryhožaja pramova Mons. G. Biciunasa Instytuckaha kalehi była ŭspaminna-gratulacyjnaja. Pàra małodšych krychu Instytuckich kalehaŭ Jubilata, ukrainiec Sałaviej, siannia prafesar univ. ŭ Kanadzie, i charvat Dr. I. Tomas, redaktar adnaho peryjodyka chorvackaha — vystupami krychu padahretymi ŭžo, natavali kvietki i cierni na ščyraidejnych šlachoch da jubilejnych hadavinaŭ...

Pad zaintanavany imi hetki minorny ton vypała ŭziać zaviaršalnaje słova samomu ŭreście haspadaru biasiedy Jubilatu : « Pa hetkich kvietkach i cierniach — havaryŭ jon — pieravažna i jšłosia pad hrozna hrymučymi chmarami vojnaŭ i revalucyjaŭ našaj kadukovaj epoki. Prajšci piaćdziesiatku praśledavanaha śviatarstva, dyk heta ledź nia cud usiemahutna achoŭvajučaha miłaserdzia Božaha, a nie jaki damniavàny ŭłasny spryt čałaviečy mizerny. Bačymža — kolki dy jakich pahinuła ! Z niekalkich dziasiatkaŭ maich kalehaŭ seminaryjnych, ci dalejšych, nas tolki dvuch i to na vyhnanni zastałosia. Rešta poić svajoju kryvioju, kali nia Sibir, dyk tajomnyje egzekucyjnyje kutki pakutnaje baćkaŭščyny, kamu nakanavana było kryvioju toju adkupić jaje... A egzystencyju ŭcaleŭšych, z mahčymaściami pradoŭžvannia dla taje pakutnicy adradžen-skuju dziejnaść, zaŭdziačvajem pryharnuŭšamu nas Ajcoŭskamu Centru Eklezii ź jejnymi anielska-dabradziejnymi ŭstanovami, jak hościačyja nas siannia Siastryčki, u katorych (z siabroŭskaj rekamandacyi prysutnaha tutMons. J. Mylanyka) pracavita trymajusia 16-ty ŭžo hod, jak vyšmianavany moj Dast. Pratektar redakcyjny, Mons. Dr. P. Frutaz, Tipohr. Failli dy inš.

Dyk u pamiatnuju słavu trymfujučaj tut siannia dabradziejnaści, u česć i padziaku hościačym tut Udziejnikam jaje i ščodrym Siostram Haspadyniam — uznošu moj Jubilejny Toast:

Ad multos prosperosque annos ! ! !

U PAMIATNY DZIEŃ

U pamiatny dzień Piatra, majho Anioła :
*Prymicyja Miadžviedzickaha kaścioła**
Zbudziła ŭ narodzie adradženskija sny,
Namirh zabyŭšymsia ab žudaściach vajny.

Jana-ž, niaumolnaja, kasiła taptàla
Žyćcio, voli prajavy, ŭ čužyniu hnała,
Kab vykryvić, spaźnić, renesans śviaty. —
Radzima pytała : « Pakinieš mianie j ty ? » —

I siannia tudy, dzie renesans toj śnili,
Imčuć, niasuć dušu jubilejnyja krylli ;
Imi ŭznošusia poŭny latucienniaŭ sam
I čujusia ujaŭna — tam, ja iznoŭ — tam....

Toj Samy

*hl. bač. 1.

JUBILEJNY SYMPOZYJON

Pavažanyja Surodzičy!

Pačuvajusia da miłaha abaviazku źviarnuć uvahu Vašuju na 4 asablivyja hadaviny našaha zasłužanaha Redaktara « Zniču », Prałata Piatra Tatarynoviča, jakija ŭsie zyjchodziacca ŭ červieni, a sioleta dyk šče j ukaranavanyja « Załatym Jubilejem ».

Dziela taho, što moj zvarot hety ŭžo prypoźnieny, budziem prasić Dastojnaha Jubilata pradoŭžyć śviatkavalnaść usich Svaich hadavin na čas daŭžejšy, kab heta umahčymiła nam lepšuju padrychtovu našaha ųdzielu ŭ hetym śviatkavańni. Peŭnież, užo ciapier my žadajem Jamu jak najlepšaha zdaroŭja, vytryvałaści dy Božaha bahasłaŭlenstva, kab Jon šmat hod jašče byŭ dla nas jak i da hetaha času prykładam achviernaj idejnaj adradženska-patryatyčnaj niastomnaj pracy, za jakuju Jamu ad nas naležycca ščyraja dy vialikaja ŭdziačnaść, katoru my j pastarajemsia razam z usimi dabražadańniami kožny pa-svojmu jak umiejem vykazać. Peŭnież, vielmi niamnohija z nas mieli mahčymaść dajechać, kab vinšavalna uračystavać ź Jubilatam. Ale ad čahož u nas jość « Źnič »? Niezaležna ad mahčymych inšych mo čyich prajektąŭ, ja advažusia ad siabie vysunuć prajekt zavočnakamįtyŭnaje biasiedy = sympozyjonu, — jaki my možam naładzić zhurtavaŭšysia navokał « Źniču ». Vyhladałab heta bolš-mienš tak : u pieršuju čarhu vypadaje prasić Darahoha Jubilata zaniać na hetaj biasiedzie Jamu naležnaje pieršaje pačesnaje miesca Staršyniavannia. Jak kožnaje prava, jano maje takža svaje abaviazki, bo niama, jak viedama, pravoŭ biez abaviazkaŭ, jak niama hor biez dalinaŭ. Pačesnym abaviazkam Staršyni hetaj imprezy budzie : zdavolić ŭ mieru fizyčnych mahčymaściaŭ vymahańni tych iz siąbroŭ Sympozjonu, jakije zachočuć vyskazacca, na bałonkach « Źniču », prysyłajučy na henyja bałony što chto maje najlepšaha, pačynajučy ad jubilejnych dabražadańniaŭ, biohrafična-histaryčnych uspaminaŭ, litaraturnaha matarjału, až da prenumeraty za « Źnič » ułučna... Redaktara-ž, jak Staršyniu biasiedy, budziem prasić — nie ceremonicca, a vyjavić poŭnaje samadračonnie, choć moža jano pakazacca nia lohkim. Reč u tym, što : raz užo raźnieciŭšy « Źnič », nielha jaho utulać pad pałoju, (nie reklamavać), ale choć raz na 22 hody treba jaho vyniašci dy pastavić na takim vidoviščy, kab usie, dla kaho jon praznačany, bačyli jaho dy ciešylisia z jahonaha ciapła i śviatła. A jšče mo bolš jaho treba uvidavočnić jak śvietača niazłomnaje viery, što — śviecić našamu biełaruskamu narodu ŭ časach, kali ciemra zalahàje nad našaj harotnaj Baćkaŭščynaj. « Hetak niachaj śviecić śviatło vašaje pierad iudźmi, kab jany bačyli vašyja dobryja dziejańni i ŭsłavili. Ajca vašaha, što ŭ niabiosach » (Mat. 5,16).

Jubilejnyja śviatkavańni nia tolki samomu Jubilatu pakazvajuć vièlič talentu atrymanaha Im ad Boha, ale j usim tym, sto skarystali z hetaha Božaha daru. Najvialikšym z usich daraŭ Božych jość čas. Materjalisty kažuć, što čas heta hrošy, ale dla nas vieručych čas — heta Hospad Boh, bo ŭ časie my zdabyvajem Samoha Boha : « Boham bahaciejem », jak kaža Evanelija. Słova Božaje śvietčyć, što čas moža być takča ŭznaharodaj za dobraje karystańnie ź jaho, jak « łaska za łasku » — dar za dar. (Jan 1,16). « Nasyču jaho doųhim viekam i zbaŭleńnie Majo dam jamu ŭhlèdzieć » (Ps. 90,16).

Ale nia budu ciapier vysoŭvać za-šmat sugestjaŭ, kab pakinuć bolšuju svabodu inicjatyvie samych udziejnikaŭ našaha duchova-publicystyčnaha Sympozyjonu. Zakonču jašče tolki pažadańniem kab heta našaje śviatkavańnie prajšło jak najpamyśniej i jak najkaryśniej dla ŭsich Subiasiednikaŭ, a Dastojnamu Jubilatu ad imia ŭsich čytačoŭ-mnohich, mnohich, pamysnych hadoŭ! Ad multos, prosperosque annos!

Tamaš Podziava M.I.C.

PANTAREYA

PRAMOVA SVIATOHA AJCA Z 28.X.1970

Prapanujem vam refleksiju, matyü jakoje kožny moža znajšci ü sabie, ü svajej śviedamaści dyj u svaim daznańni. Adnosicca-ž heta refleksija da vialikaha źjavišča, jakoje možna nazvać usieahulnym, — da *źmienaü*, pry jakich my jość prysutnyje dy ü jakich my sami prymajem udzieł i to zusim narmalna. *Usio mieniajecca*, üsio *razvivajecca* na našych vačach u sacyjalnaj, kulturnaj, praktyčnaj, ekanamičnaj i možna skazać u kožnaj halinie. Hetyja źmieny, jakija my spatykajem u chatnich pryładach i ü pracy, ü siamiejnych adnosinach i ü škole, u kantaktach zy śvietam praz roznastaronnuju infarmacyju üsich ab usich i ab usim u padarožžach, zvyčajach, sposabach dumki, ü spravach i ü kultury, navat u relihijnym žyćci, — abymajuć narmalnaje žyćcio. Usio ruchajecca, üsio mianiajecca, üsio razvivajecca, üsio biažyć na spatkańnie mabytnaha, ü katoraj nam śnicca, što my üžo žyviom. Ab hetym nam prypomniü navat Sabor (Gaudium et Spes n. 5 i nast.).

Heta jość fakt ahulnaha paradku. Jon budzić u nas šmat dumak, z jakich kožnaja moža stacca sposabam filazofskaha, abo praktyčnaha myšleńnia, jaki pradstaülajecca vielmi cikavym i abapiortym na biasspornych dadzienych, a tamu j bahatym u niejkuju pavažnuju mudraść. Naprykład: ciž nie praüda, što üsio mieniajecca, üsio valicca, üsio prachodzić, üsio pamireje? Našy dni dajuć nam mietki dokaz i adnačasna pryhniatajučy abraz taho, jak niastałymi jość rečy j ludzi. Tamu paśla hetakaj vialikaj i abasnavanaj hordaści z asiahnieńniaü prahresu ciž nie daje nam tryvožnaj lekcyi mizernaści žyćcia? Vy znajecie biblijnuju knihu Eklezijasta, heta znača pramoücy? Heta adna z Knih Mudraści, prypisanaja Salomonu, a faktyčna krychu paźniejšaha pachodžańnia. Heta kniha choć nie üvodzić u absalutny pesymizm, hladzić na rečy hetaha śvietu ščyrym nialitaścivym vokam znachodziačy ü ich usich zmannuju mizernaść i pačynajecca słavami: « Marnaść marnaściaü i üsio marnaść. Jakuju karyść maje całaviek z usiaje svaje turboty, z jakoj haruje pad soncam? » (Ek. 1,2-3). I ci dumali vy kali, kolki razvažańniaü ab času j ab historyji uvajšło ü sučasnuju dumku ü formie mnostva filazofskich i navukovych systemaü, jakija cikaviać i niespakojać našu kulturu? Voś naprykład, evalucyja, histarycyzm, relatyvizm i hetak dalej (paraünaj Moro, « Tajna času »). Važnaść pryznavanaja praktyčna tamu hałoüamu i niaułoünamu javišcu, jakim jość čas, vystupaje hetak vyrazna dla siańniašniaha całavieka ü takich prajavach, jak aktualnaść, moda, navinà, kult chutkasci tempa, Ludzi žyvuć u času, a čas rodzić i zjadaje svaich dziaciej. « Čas heta hrošy », kažuć: ad času üzaležniena kožnaja reč. Jon jość haspadarom usiaho.

Hetak prynamsia zdajecca. Adsiul zanadta paśpiešny vysnaü, jaki robicca na nivie humanitarnaj i relihijnaj: Značycca j całaviek takža mianiàjecca? maniajucca takže relihijnyja praüdy j dohmy? Značycca nima üžo ničoha tryvałaha? I toj, što pretenduje na niaźmiennaść, žyvie ü illuziji? Ci tradycja heta tolki staraść? A tak zvany prahresizm ci abaznačaje maładość? A tamu prava, jakoje dajšło da nas z minuüščyny, ci jašče moža być razumnym i « naturalnym »? I ci nia možna jaho źmianić i abjavić nia majučym siły? A viera, što nam padaje dohmy, sfarmułavanyja ü daünych časach i ü movie staradaünych kulturaü, ci viera ü hetyja dohmy jak u biasspornuju praüdu nia jość niavybačalnaj u našy dni? A eklezijalnyja ustanovy, jakija ličać užo hetulki stahodździaü isnavańnia, ci nia možna byłob zamianić novymi henijalnymi vynachodztvami? Bačycie kolki pytańniaü. I peünież bačycie taksama, jak jany paüstajuć u paślasabornych dyskusyjaü, pasłuhoüvajučysia časta słovam « aggiornamento », nie jak mieraj zhodnaj i tvorčaj abnovy, ale jak destruktynym kajłom, uzmacavanym złoüžyvańniem taje svabody, « jakoju Chrystus nas asvabadziü » (Gal. 5,1).

Nia majem pretensyji üžo ciapier adkazać na hetyja ahresyünyja pytańni. My tolki aśmielvajemsia padać ich pad vašu refleksyju prosta, kab pabudzić jaje da pošuku adpaviednych adkazaü. Nima inšaha sposabu pazbiehnuć katastrafičnych nastupstvaü, jakija paciahnułab za saboj pryniaćcie takoje teoryi, što ni adna norma j ni adna navuka nie maje tytułu da tryvałaści ü času j što üsiakaja źmiena, chočby j najradykalniejšaja, moža być vykarysta na jak miera prahresu, kantestacyi dyj revalucyi. Pytańni vielmi skamplikavanyja, adnak nie takija, kab na ich nielha było adkazać.

Usie my zaüvažajem, a asabliva my viercučyje, što ü nastupstvie času niešta astajecca i što pavinna astavacca, kali tolki nie žadajem, kab cyvilizacyja zamianiłasia ü chaos i chryścijanstva straciła padstavu da isnavańnia ü sučasnym žyćci.

Pakulšto chaj budzie davoli zapamiatać dźvie zaüvahi. *Pieršaja*: Adkul biare, naprykład, humanitarny j sacyjalny prahres siłu paciahvać i prakonvać ludziej da jaho, asabliva tych, što jaho tvorać, i raźvivajuć, jak nie z prakanańnia, što hetaha vymahaje spraviadlivaść, idealnaja całaviečaja daskanalnaść svomaja całavieku j vyšejšaja ad samaje zakonnaści, dy što heta vymahańnie, jakoje my znachodzim vypisanaje ü samym isnavańni całavieka jak « pryrodnaje prava », jakoje vymahaje tolki jurydyčnaha sfarmułavańnia, kab jano pačało abaviazvać usiu suspolnaść? *Druhaja*: Ci mahčyma nam adarvacca ad Chrystus a minułaha, ad histaryčnaha Chrystusa, Chrystusa Nastaünika, kali my žadajem astavacca aütentyčnymi Chryścijanstva zajàkarana ü Evanelii, dzie miž inšym zapisany Chrystusarvy słovy: « Nieba j ziamla praminuć, ale Maje słovy nie prami-

(Kanč. na bač. 12)

CI MALITVA SIANNIA ŬŽO JOŚĆ NIEPATREBŠČYNAJ ?

Don Ambrogio Valsecchi,
Dacent Maralnaje Tealohiji ŭ Lateranskim Universytecie

Sekularyzacyja kultury.

Pryniałosia havaryć, što naša kultura znachodzicca ŭ impazantnym pracesie sekularyzacyi. Prynamsia ŭ tym značeńni, što z vonkavaje arhanizacyi čałaviečaha žyćcia akazałasia vykinutym usialakaje vyraznaje dačyniennie da Boha. Časovyja sacyjalnyja struktury ŭ minułym byli časta i vidavočna praniknuty relihijnym ducham. Naprykład Siaredniaviečča uvažała za najvialikšy svoj ideał zviaści ŭsio mastactva i ŭsie navuki da tematyki ab Bohu. Siańniašniaja kultura, naadvarot, vyklučaje iz svaich instytucjaŭ usiaki spamin ab Bohu. Heta znača, što jana choča vyrašać svaje eka namičnyja, sacyjalnyja, palityčnyja dyj inšyja prablemy nia ličačysia zusim z Boham i z jakojnibudź relihijnaj idealohijaj. Tut nia idzie ab ateistyčnaje zjavišča. Faktyčna ateizm jašče vysoŭvaje prablemu Boha choćby dla taho, kab zapiarečvać, što Boh isnuje. Sekularyzacja-ž nie zapiarečvaje isnavańnie Boha, a tolki admiažoŭvajecca ad Jaho. Praŭda, što zjavišča šyrokaha razpaŭsiudzańnia ateizmu pryčyniłasia da sekularyzacyi sučasnaje kultury. Adnak na sekularyzacyju złažyŭsia cełý rad inšych pryčyn, jak naprykład trahičnaje daznańnie našaha času, jaki bačyŭ vojny i vializnyja strašennyja źniščeńni. Jany pastupova pryvodzili da prakanańnia, što Boh isnuje tak, jakby nie isnavaŭ. U historyji Jaho jak i nia było. Hetak nastupiŭ upadak prakanańnia, jakoje było jakby spantannym u minułyja epochi, što Boh jość Vaładarom najaŭnaj bačnaj historyji, Sudździoj, jaki rehistruje čałaviečyja padzieji, choć i nie nastajvaje, kab abaviazkava pryznavali Jahonuju prysutnaść.

Da hetaha vyklučeńnia Boha z historyji dałučyłasia vyklučeńnie Jaho z suśvietu. Sučasny aśałamlajučy technalahičny prahres nasunuŭ šmat kamu z ludziej dumku, što suśviet zusim nia jość tajnicaj, dla vyśviatleńnia jakoje trè kaniečnie ŭciakacca da Boha. Tajnica šče isnuje tolki adnosna kolkaści, ale nie jàkaści. Suśviet možna daśledžvać i paduładžvać haspadaru čałavieku ŭ kažnym ź jaho zakonaŭ dy kažnym sektary. Hledziačy na zory ŭ niebie čałaviek nia dumaje ŭžo, jak kaliś, spantanična ab tajomnym Božym charastvie i ŭsiemahuctvie. Jon dumaje ab suśviecie jak ab biazmiernym kantynencie, adkrytym dla dośledu, dy zavajavańnia.

U hetkaj sekularyzavanaj kultury jakoje šče miesca moža mieć malitva, a tymbolš kult, chryścijanski kult,

jaki jość vyražeńniem našaj viery ŭ Boha? Ale jak mohuć być pryniatymi jahonyja formy ŭ suspolnaści, jakaja choča adahnać ad siabie ŭsiakuju najaŭnaść sakralnaści, relihijnaści, boskaści? Treba: abo nie zhadzicca naahuł, što kult moža być škodny, abo zhadzicca sto jon jość tolki dahodnaje « alibi » dla tych, što nie žadajuć dzialić z ludźmi kankretnych čałaviečych turbotaŭ, buržuaznaj, skažam, manieraj staranicca ad śvietu, pakidajučy Bohu adkaznaść za chod ziamnych spravaŭ.

Ačyščeńnie formaŭ kultu.

Hetyja pytańni suponujuć duch praŭdy i pieršy pazytyŭny adkaz zvodzicca da što-raz to vyraźniejšaha pryznańnia istotna duchovaha charaktaru chryścijanskaha kultu. Jon pavinien značna ačyscicca. Naprykład liturhičnaja abnova prajšła hety šlach śviedama, abo j nie. Jana pryviała da vialikaha sprašćeńnia liturhičnaje movy, skantralavała rytualnuju terminąlohiju i damiarkavała da bolš skromnaj siannia ceremonijalnaści, viarnuła dabrotnaść i hožaś damašnich, siamiejnych nabaženstvaŭ. Hetak usia chryścijanskaja malitva moža asvabadzicca ad nudnych apoteozna-hučnych elementaŭ. Prychodzić parà, tali chryścijanskaja suspolnaść pakorna znachodzić śviedamaść svajej ubohaści, pryznajecca da svajej skromnaści dy da svajej słabaści, jakoj Boh pasłuhoŭvajecca, kab spakoryć mahutnych i pramudrychl Jana adkryvajecca pierad Hospadam z prastatoju, jakà jość najvyšejšaj racyjaj jejnaje płodnaści. I voś tady chryścijanin, pakinuŭšy ŭsie pačotnyja pazyciji, śviedamy svajej ahraničanaści ale adnačasna j nieparaŭnalnaje Božaje mahutnaści, moža źviarnucca z prostymi słavami j z bratnim gestam da čałavieka, jaki staić pierad im, kab skazać, jak Piotr: « nia maju zołata, ani sierabra, ale daju tabie toja, što maju: u imia Jezusa Chrysta z Nazaretu ŭstań i chadzi !»

Ščyry i zvarušlivy prykład takoj pakory ŭ parašańni prablemy Boha možna znajści ŭ pramovie Paŭła VI-ha ŭ Arhanizacji Abjèdnanych Nacyjaŭ 4-ha kastryčnika 1965-ha hodu. U pastavie hłybokaje pašany da tych, što jaho słuchali, choć nie razdzielali z im chryścijanskaje viery ŭ praŭdzivaha Boha i adnačasna z hłybokim unutranym prakanańniem Papa pradstaviŭsia jak vieručy tolki ŭ samym kancy svajej pramovy słavami niaśmiełymi, ale poŭnymi hłybokaha prakanańnia, jakim jon žadaŭby padzialicca z prysutnymi jak tym, što i dla ich jość najvažniejšaje j najbolš patrebnaje.

Ačyščeńnie serca.

Ale malitva pavinna ačyścicca nia tolki ŭ bačnym vyražeńni. Jana pavinna jašče vychodzić z čystaha serca, z serca hatovaha spoŭnić zahad lubaści. Čymža jość zrešty čałaviek u chryścijanskim razumieńni? Ciž nie stvareńniem, paklikanym dabraachvotna pryniać Božy plan ? Hetym u najvyšejšaj stupieni zbaŭlennym aktam i jość akt viery, z jakim čałaviek addajecca Bohu całkom i dabraachvotna. Ale Boh jość lubaściaj i plan

Božy hałoüna ü tym, kab dzialicca z ludźmi lubaściaj u Jezusie Chryście. I kab stvaryć z ludziej adnu supolnaść u và üzajemnaj lubaści. Adsiul addacca dabraachvotna Bohu abaznačaje vyračeńnie ehaizmu kab pryniać Božy plan lubaści. Heta znača pruniać abaviazazak lubaści jak novy zahad.

Akt viery j akt lubaści majuć adzin i tojsamy duchoüny źmiest. Tamu śviaty Pavał u pryhožaj syntezie vykazaü, što ličycca tolki viera, jakaja praktykuje lubaść. Vieryć u Boha i lubić druhich hety; abiedźvie rečy vyražajuć u sutnaści adno zabaviazannie. A malitva j kult heta mament, kali chryścijanin uśviedamlaje sabie jaho. Jon kaža: « Boža, lublu Ciabie ». Mocnaje j najmilejšaje słova, jakoje razjaśniła sercy j dušy šmatlikich śviatych. Słova, jakoja pavinna być i našaj malitvaj. Adnak chryścijanin pavinien viedać, što lubić Boha heta abaznačaje vypaüniańnie üsich Jahonych zahadaü, bo zahad lubaści abymaje j źmiaščaje ü sabie üsie zahady j uvieś Zakon.

Tamu jahonaj malitvaj, vyznańniem jahonaj viery i jahonaj lubaściaj da Boha jość uśviedamlańnie sabie abaviazku, nikoli jašče nia vypaünienaha jak treba, kab lubić druhich. "Kali Mianie lubicie, budziecie spaüniać Maje zahady. Heta jość Moj zahad, kab vy lubili adzin druhoha, jak Ja vas uzlubiü. Nichto nie maje bolšaje lubaści, jak toj, chto žyćcio svajo addaje za svaich pryjacielaü". Hetak samym vysokim i udątnym aktam chryścijanskaha kultu stanovicca Eücharystyja. Jana jość Jezusam Chrystusam realna prysutnym miž nami až da kanca śvietu kab nas pieramieniać darami Svajho Ducha ü novych ludziej, hatovych z Jim i na Jahonuju pamiatku addać u lubaści svajo cieła j svaju kroü. « Ździajśniajcie heta na Maju pamiatku ». Heta nia jość prosta ryt, jaki Eklezija vierna paütaraje štodzień bieźlič razoü, ale toje, što ryt vyražaje i realizuje: üdziejničańnie ü Ciele, Jakoje dadziena i ü Kryvi, pralitaj Jezusam Chrystusam. Abaviazvajučysia takža dać cieła j kroü, heta znača žyćcio za üsich, my pavinny zrabić heta na pamietku Chrystusa. Addać žyćcio! Prymać udzieł u Eücharystyji biaz hetaje decyziji j zaüsiody panaülanaje hatovaści byłob zdradaj jejnaha značeńnia. Hetkim sposabam pieramahajecca razryü pamiž kultam i žyćciom, malitvaj i dziejańniem. Eücharystyja jość tym miescam, dzie atrymoülivajecca łaska Chrystusavaje lubaści j dzie prymajecca abaviazak vypaüniańnia zahadu Chrystusa.

Boh naš jość sapraüdy takim, jakim Jaho pradstaviü Jezus u prypovieści ab talentach: Boh, Jaki vyjechaü u dalokuju krainu. Tak adčuła heta šmat ludziej našaha času. Jon pakinuü nam tolki Svaje talenty, kožnamu ü roznaj miery. Viernaść Jamu, kab być dobrym słuhoju, nia ü tym, kab nazyvać Jahonaje imia, üspaminać ab Jim, havaryć Jamu Hospadzie, Üsiespadaru, a naadvarot, u tym, kab puścić u abarot Jahonyja talenty na ahulnuju karyść. Sapraüdny kult heta abaviazak vypaüniać u kožnaj halinie Jahonuju volu, a viernaść u tym, kab pokul Hospad znachodzicca daloka, pamnažać Jahonyja talenty ü lubaści.

ACALENA PERŁA U BIEŁARUSKAJ RELIHIJNAJ LITARATURY

Perłaju toju źjaülajecca šyrokaviedamaja knižka-padručnik duchova-moralnaha daskanalennia « Tamaša Kempijskaha:

« S L E D A M Z A C H R Y S T U S A M »

Knižka heta — jak piša adzin aütarytetny pedahoh ascetyčny Rudolf Plus — pavinna znajścisia u kažnym chryscijanskim domie i to nikoli nie začyniànaja, a zaüsiody na stale adkrytaja. Niama bo takoje sytyacyi žyćciovaje ludzkoje, ü jakoj nie dałab jana rady, kluča vyrašalnaha, niama takoha sentymentu chryscijanskaha, jakohab jana nie spraüdziła važnaści karysnaj, ci adjomnaj.

Hetuju knižku znaücy pryraünoüvajuć da samaj Evanelii, tolki ü inšym tonie. U joj Evanelija užo pražytaja dušoju eksperymentalna z žyvym Zbavicielem u roznych sytuacyjach...

Kali słaüny vialiki vučony fizyk Ampèr śmiarotna zachvareü, (paśla ciažkoje inspekcyi liceju ü Marsylii), dyk adzin iz usłuhoüvajučych, dumaü apramianić lažačamu apośnija hadziny čytanniem hołasna adnaho raździełu z hetaj cennaj knihi, što cikavym trapam znajšłasia pad rukoj na načnym stoliku:

« *Niamà patreby* — kaža Ampèr — *jaho znaju napàmieć*!...

Kali üžo hetkamu vučonamu relihijnaja knižka była receptaju žyćcia až da śmierci tak karystanaju, što až navučyüsia jaje važnyja raździeły napamieć, dyk štož užo kazać pra sučasnych volnadumcaü, jakim hetkaja knižka zdajecca niepatrebščynaj... Ale biełaruskaja chryścijanska-adradženskaja vierchavina niaboś pryniała jaje z užytkoünaj pašanaj, iduču za prykładam usich narodaü na sviecie, asvoiüšych jaje ü pierakładzie. Ščyra karystaü ź jaje, by toj Ampèr, takža cyvilny naš vučony Dr. Medycyny Stanisłaü Hrynkievič i ü 1924 h. zrabiü pierakład, jaki ü 1934 dačakaüsia daskanalnaha vydannia; nia üśpieüšaha adnak razyjścisia — dziela vajennaje nàchłyni akupacyjnaje, jaka ü 1939 zrabiła ź jaho na kastry dzikabiazbožnamu molochu hekatombu...

U trahična-kanjunkturalnaj metamorfozie pavajennaj, adarvaüšaj ad chryścijanskaha üpłyvu vieručyja narodnyja masy, trymanyja ü žaleznaj izolacyi ad relihijnaj litaratury z volnaha śvietu, tolki silna vieručyja ü lepšuju budučyniu adzinki idejnyja mahli dumać ab vykanalnaj napravie cennaj straty hetaj. Da ich naležaü i Vialebny a. Franciš Čarniaüski, niautomny redaktar « Siaübità », i sianniašni pieravydaüca apisvanaje nami « Perły » i hetkim čynam acàlenaje. Češć i padziaka idejna vytryvałamu Vydaücu! A zàklik da Pavažanaha Hramadztva našaha, kab usimi svaimi siłami pamhło cely pryhoža vydany nakład užytkoüna raspaüsiudzić!... m.PT

JAK BIAZBOŽNIKI DACHODZIAĆ SAMATUHAM DA VIERY U BOHA?

Ab tym, jak u savietach pašyrajecca viera ü Boha siarod niavieručych, možna znajści šmat cikavych prykładaü jak u sučasnaj savieckaj literatury tak i ü pryvatnaj karespandencyi, jakaja traplaje na Zachad, abo patajomna drukujecca i pašyrajecca u samym Savieckim Sajuzie. Sioletni Nr 1 (39) miesiačnika « *Relihija i ateizm u SSSR* » prynosić šmat cikavaha matarjału, jakim dzielimsia z našymi Čytačami.

« *Chtož jon taki — Jurka Rylnikaü* »? — hetak zatytułavany artykuł u časapisie « Navuka i relihija » Nr 12 za 1970 h. U hetym artykule pryvodziacca dumki biazbožnikaü z nahody listoü, prysłanych redakcyi ü suviazi z apaviadańniem V. Tendriakova « *Apostalskaja kamandziroüka* ». Herojem hetaha apaviedańnia pakazany saviecki literatar Jurka Rylnikaü (« Navuka i relihija », Maskva 1969, Nr 8-10). Artykuł pačynajecca słavami:

« Trudna nazvać druhi literaturny tvor, apublikavany na bałonkach našaje časopisi ü apošnich hadoch, jakib vyzvaü taki hostry j žyvy zryü zacikaülennia ü čytača » (Bač. 78).

Heta zacikaülennie jošć zusim zrazumiełym. Pytańnie: vieryć ci nia vieryć — stajecca što-raz bolš vaźnym. Lik ludziej, jakije dachodziać da śviedamaj relihijnaj viery, tam jaüna üzrastaje. Šmatlikije intelektualisty dachodziać da viery praz viedu, abo šlacham asabistaha duchovaha dośledu. Piśmiennik V. Tendriakou daüno studjuje hetuju krutuju prablemu ü całaj jejnaj zabłytannaści. Jamu üdajecca padniać jaje ü svaich tvorach na adpaviedny polemičny üzrovień. (V. Tendiriakoü, Čaroünyja, Vybranyja tvory, Kospolit izdat, t. 1, Maskva 1963; jaho-ž « Niazvyčajnaje zdareńnie », « Navuka i relihija », Maskva 1961, Nr-7-10). Šlach duchovaj evalucyji heroja apaviedańnia, Jurki Rylnikava, jošć typovym. Praz viedu dachodziać da viery šmat savieckich ludziej, a staüšysia vieručymi, jak Rylnikaü, jany čujucca zackavanymi ü savieckich suądnosinnych abstavinach.

Vieručyje aütary piśmaü prysłanych u redakcyju vitali pajaülennie ü biazbožnym časopisie apaviedańnia V. Tendriakova « *Apostalskaja kamandziroüka* ». Kurtaty, jaüna vymušany jahony antyrelihijny kančatak jany prosta nie pryniali da viedama. Niavieručyje jaüna byli zaniepakojeny: *čamu* biazbožny časopis achviaravaü svaje bałonki pad publikavańnie *hetkaha* tvoru? Tema, maülaü, ubłytvaje ü relihijnyja cianoty...

Jurka Rylnikaü — zvyčajny saviecki intelihient, pradukt savieckaha üzhadavańnia. Jon jošć synam pravincjalnaha nastaünika fizyki. U dziciačych hadoch dakučaü svajej babuli bluźnierstvami. Končyüšy instytut, ažaniüsia iz studentkaj fizmata, praktyčnaj savieckaj žančynaj, Inhaj, jakaja paśla stała małodšym navukovym supracoünikam. Rylnikaü zajmaü adkaznaje stanovišča ü redakcyi časopisi. Atrymaü kvateru. U jich naradziłasia dačka Tania. Pačałosia dobra naładžanaje žyćcio.

Rylnikaü u maładości byü šmatraźbitnym i üražlivym. U navaku dyk jon prosta zakachaüsia. Umieü baranić svaje pohlady, pakul heta nie zaškodziła jamu ü hadoch « čystak » u instytucie.

Zacikaviüšysia astranomijaj, Rylnikaü natknuüsia adnojčy na asablivyja padliki: « Ad samaj addalenaj halaktyki śviatło jdzie da ziamli šeść miljardaü hadoü « až... užachnuüsia hetkaj vieličy suśvietu » (Nauka i relihija », 1969, Nr 8, bač. 72).

Ad hetaha času jon pačaü udùmvacca ü kasmahaničnyja teoryji. Z modnaj savieckaj hipatezy jon daviedaüsia; što:

« Suśviet naradziüsia 10-15 miljardaü hadoü tamu nazad z niejkaha adnaho kuska protomateryji, chałodnaj, złožanaj u asnaünym z neutrino i antyneutrino. Jon uzarvaüsia, razlacieüsia na üsie baki, stvaryüšy zhrupavańni zorak-halaktyki, jakija razletajucca dalej da hetaj pary » (bač. 78).

Dumka Rylnikava natužvajecca dalej: A skul uziałosia hetaje « ciesta z protamateryji, pokul jana nie zvaruchnułasia? « Znakomy fizyk iranična admachnuüsia ad hetaha pytańnia. U tvory-ž druhoha vučonaha Rylnikaü pračytaü:

« Naša vièda heta tolki astravok u biazmiežnym akijanie niaviedamaha i, čym hety vostraü stajecca bolšym, tym daüžejšymi robiacca jahonyja hranicy z niaviedamym » (bač. 79).

Adsiul pačali paüstavać dalejšyja pytańni: ci śviet mieü, pačatak? Ci budzie jon mieć kaniec, jaki sens màje isnavańnie čałavieka, našto ja radziüsia, pašto žyvu, čymža jośčiaka majo « ja »? i hetak dalej.

Üdumoüvajučysia u hetyja pytańni, Rylnikaü mimavolna rabiü paraünańni — neutrynnaja hipateza paüstańnia halaktykaü i ruka Stvaryciela, sučasnaja navuka i Stary Zapaviet.

I... abažannie navuki jaüna pačało słabieć. Što ü kancy asiahnuü čałaviečy rozum? Jon prydumaü termanuklearnuju bombu, jakaja moža razarvać na kusočki planetu, a adkazać sam sabie na jahonyje žyćciova-važnyja pytańni jon nia moža! Jakuju naahuł canu maje razumny čałaviek? — Navuka havora, što jon žyvie na ziamli nia bolš, jak miljon hadoü, a tarakan-prusak isnuje 300 miljonaü hadoü! Kab pładzić padobnych da siabie — vychodzić, što možna abyjściśia j biaz rozumu!... (bač. 79).

Ci metaj čałavieka jošć vynachodka pryjemnaściaü? — Jurka Rylnikaü zaüsiody pahardžaü sytym zdavaleńniem, jon nazyvaü « amaročanymi ščaśliücami » tych, chto zaüsiody byü zdavoleny z siabie, kamu üsio było prosta i jasna.

Bajučysia hromu j piarunoü pieršabytny čałaviek padaü nic pierad Spadarom-mahutam hetych zjaviščaü, jakich jon nie razumieü. Heta vyznačała čałavieku miesca ü śviecie. Tady rylnikaü rabiü vysnavy: kali jon pryznàje Boha, jak Stvaryciela śvietu, jak jahony razumny Pačatak, tady jamu, Juru, niatak užo važna kab viedać — kali pačaüsia śviet,

ci kali jon končycca — « ...ab hetym viedaje Jon, (Boh) mnie nie dadziena. Kali pavieryš u Jaho, to pavier i ŭ toje, što Jon nie dapuścić niedarečnaści. Ja nia viedaju, ŭ čym znachodzicca Jahony sens. Ja nia jošć samastojny. Ja prosta padapiečny, adnak dla mianie davoli j taho, što *hety sens isnuje*, što ja jošć taki, jaki jošć, što ja kamuści patrebny nie niaprydatny, *ja nia jošć biassensica!* » (bač. 80).

Dajšoŭšy da hetkaha vysnavu, Rylnikaŭ pačuŭsia razdvojenym. Jakby chto dvuch čałaviek pastaviŭ u jim pierad barjeraj : toj, što cełaje žyćcio pahardžaŭ vieručymi, kryčaŭ : na pustadumstva, na vydumanuju kaviału apirajecca! Žyvu — kab žyć »! ...A druhi na heta : « A chto mnie dakaža, što Boha nima? « Dy aprača hetaha, kab tolki žyć zusim nia treba być čałaviekam. « Žyvie-ž i muraška ŭ svaim murašniku j nie biaduje ». Pry *hetkaj* psychalohiji ludziam ništo nie pieraškodzić « być podłymi, zabivać, kryŭdzić druhich », budzie dazvolena » ŭziać adzin druhoha za horła » (bač. 81-82).

Adsiul pačynałasia acenka asiarodździa : « žyvuć ludzi ŭ niazhodzie, va ŭzajomnaj varožaści ». I dumałasia : « Kali zjavicca adzin Boh, adzin sens dla ŭsich — uzajomnaja varožašć pavinna ustupić miesca ŭzajomnamu pahadnieńniu » (bač. 82). Značycca-« Boh jošć Lubašć »... Značycca zusim nie vyhledaje, što kiepska zrabili tyja, jakije ŭžo daŭno heta skazali ?! (bač. 82).

Duel dvuch Rylnikavych tryvała dalej. Toje, što kališ čytaŭ i toje, što pačuŭ pieraplatałasia, supraćstaviłasia, zbližałasia : « Ciž možna paznać dreva bačučy tolki jahony cień? » — « Cień padobny da dreva ». « Boha peŭniež ubačyć nie mahčyma, ale Jahony cień ułavić možna » (bač. 82).

Rylnikaŭ kupiŭ u knihara Bibliju. Uvažajučy siabie za prahresyŭnaha, adukavanaha, jon nie spadziavaŭsia znajści tut « pamiž staroj šumiaci » takoha Boha, Jakoha jon mohby pryniać. Šmat što ŭ biblijnych apaviedańniach vydavałasia jamu naiŭnym. Adnak jon musiŭ pryznacca :

« Čym hłybiej ja załaziŭ u hetu staravietnuju knihu, tym čaściej ja napatykaŭ takoje, što jano źbivała mianie z pantałyku » (bač. 82).

Eklezijast iz svaim « bo chtoi viedaje, što ŭ žyćci jošć dobrym dla čałavieka », pieraściaroha Evaneliji pierad chvalšyvymi prarokami... Chrystovyja vymahańni, vyskazanyja Im u Navucy na Hary — usio heta vyzyvała adpaviednyja uspaminy z niadaŭnich i sučasnych hramadzkich i palitycnych padziejaŭ. Chrystus vučyŭ lubić bližnich, nat vorahaŭ. Hitler, Mao... damahalisia : « lubić taho, chto maje takija jak ty pohlady, chto žyvie tak jak ty... i nienavidźieć vorahaŭ » (bač. 83).

Pračytaŭšy Bibliju Rylnikaŭ jasna ŭbačyŭ : « *Biblija pierachoŭvaje niestarejučuju mudrašć* ». Toje, na što chvareŭ ciomy palestynski pastuch, na heta samaje chvareŭ i siańniešni Rylnikaŭ, što aburała taho, toje samaje aburaje i jaho. Adsiul sam saboj naprašvaŭsia vysnaŭ : *viera u Boha kiravała j budzie kiravać žyćciom pakaleńniaŭ.*

Znajšoŭsy Boha dla siabie, budučy zachoplenym asobaj Chrysta, jak Nastaŭnika Žyćcia Rylnikaŭ pačaŭ pieražyvać čarhovuju dramu, typovuju dla kožnaha śviedamaha vieručaha u SSSR. Jon byŭ zmušany *chavacca* iz svajej vieraj : chitryć pierad dačkoju, trymać vieru ŭ sakrecie pierad žonkaj, na jaho nachodziła jak jaho klikali da hałoŭnaha redaktara, jon bajaŭsia, kab nie prahavarycca lišnim słovam pierad tavaryšami ŭ pracy. Analizujučy svoj psychičny stan, jon pačuŭ novaje razdavjeńnie. Sam jon byŭ hatovy pakinuć pracu, adnak... « tut treba budzie zrabić achviary nie z siabie ». Pakinuć pracu heta znača « sieści žoncy na karku, na jejna jnia vielmi bahataj pensyji ». Aprača taho, pačnuć naśmiachacca nad žonkaj, što jana musić žyć « z niazusim narmanlym čałaviekam ». Jašče bolš tryvožyła Rylnikava toje, što dačka skora pavinna była pajści ŭ školu. Tam jaje buduc vučyć, jak i jaho vučyli, biazbožnictva. Daviedajucca, što jaje baćka žyvie « u durmanie », dy pačnuć ckavać : « Pahardžaj, Tania, baćkam, bo jon u ciabie nie taki, jak u vaŭsich » (bač. 84).

I voś raz hałoŭny redaktar zažadaŭ, kab Rylnikaŭ daŭ adkaz na list atrymany z pravincji ad vieručaha nastaŭnika, jaki paklikaŭsia na Keplera i Njutona, kab dakazać, što navuka i relihija mohuć zhodna sužyć miž saboju. Peršym impulsam Rylnikava było : « nia budu » i abjaśniać čamu. Adnak tutža padumaŭ jon : « hałoŭnaha redaktara licha voźmie, tavaryšy achnuć ad ździŭleńnia, achnie j žonka, adabjecca na dačušcy » (bač. 84).

Rylnikau zrazumieŭ, što jon užo nia moža abyjścisia biaz Boha, adnak jon chiba jašče nie patrapić jak biblejny Abraham achviaravać adzinaje svajo dzicia. Jak ni daražyŭ jon svaimi pryncypami, adnakža dòla dački była daražej.

Kab vyjści z krutoje sytuacji, Rylnikaŭ paprasiŭ pryjaciela, fizyka, napisać adkaz vieručamu nastaŭniku. Fizyk słužyć svajej « nia hreju čaj navucy », dyk jamu j nia budzie niazručna zabrać u čałavieka toje, što jaho hreje. Štuka dobra ŭdałasia, adnak Rylnikava mučyli dakory sumleńnia : « ja naniaŭ zabojcu na svajho brata pa duchu »...

U stanie ciažkoha razdavjeńnia, to pastanaŭlajučy advažna adkazacca ad žyćcia, to źviartajučysia da Boha słavami malitvy «Ojča naš, « Rynilkaŭ vyjechaŭ z horadu byccam u kamandziroŭku. Jon chacieŭ pravieryć sam siabie zdaloku ad siamji.

Kaniec apaviadańnia, jak užo havaryłasia, jošć tendencyjny. Rylnikaŭ viartajecca da siamji, reč zrązumiełaja, nažal, adnakža — jak « revindykavany » socrealizmam, viartajecca *ateistam*.

Paśla hetkaha skamplikavanaha šlachu, jaki pryvioŭ jaho da viery, dy paśla ćviorda lohičnaj śviedamaści, ź jakoju pryniaŭ jaje, niaviedama ćamu akazałasia vystarčalnym dla Rylnikava pačuć niekalka abubnienych frazaŭ, kinutych u jahony bok rabotnikami, dy natknucca, ź niasmačnym uražanniem, na adnaho bankrota viery, byccam exduchoŭnaha...

nuć » (Mat. 24,35). I jašče, jakby pierakidajučy most, zvany Tradycjaj, nad stahodździami, my čujem zahadvajučy i praročy hołas Jezusa: « Rabiecie heta ŭ Maju pamiać » ...A śviaty Paval dabaŭlaje: « vy budziecie prypaminać smierć Hospada, až pokul Jon pryjdzie » (I Kar. 11,25-26). A čym-ža jość heta ustanova, što nam prypaminaje histaryčnaha Chrystusa, kažučy nam čakać na Jahony prychod až da kanca śvietu, jak nie Katalickaj Eklezijaj, što pialhrymuje ŭ časie, adnak pieramahaje cas? Voś vialikija recy, ab jakich treba padumać, kab znajsci tryvałaść i prahres dla našych dzion. Z našym apostalskim bahasłaŭlenstvam.

SIAŬCU

Janka Kupała

Zbližajecca leta k adchodu, —
Dzie-nie-dzie źlecieŭ list čyrvony;
Paviesiŭšy łubku na šyi,
Vychodzie siaviec na zahony.

I poŭnaj mazolistaj žmieniaj
Žytco pa ralli raskidaje,
Chavaje ŭ ziamielku nadzieju,
Što voźmie z siaŭby? — nie zhadaje.

Ci moža ciapier ot uvosień,
Čarviak jaho pracu padtočyć,
Ci śnieh u razvodździe padparyć.
Ci ŭletku hràdy padruhočać.

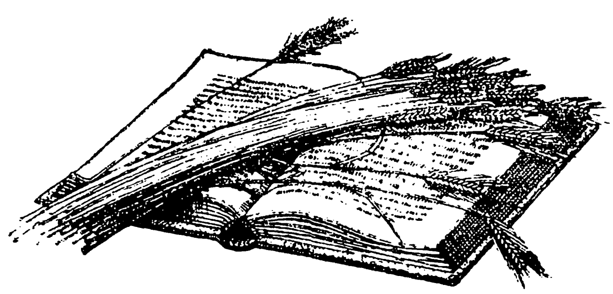
Ci źniščycca ŭ puńcy pažaram,
Ci tak ad jakoj-budź pryhody.

Hetkija voś horkija dumki
Siaŭca absiadajuć zaŭsiody.

A jon nie zvažaje na heta,
To ŭvosień, to ciopłaj viasnoju
Arè, baranuje i sièje
Svajoj mazalistaj rukoju.

Tut kožny siaŭcà chto pabača,
Stary, ci mały, ci kabieta,
— Radzi, pamažy, Boža — kaža,
A lohkaž na sercy čuć heta!

— Radzi, pamažy, Boža! — skažam
I my siaŭcom usiakaha rodu,
A z ziernia, što dobraha sievu,
Zbiaruć jany dobruju ŭrodu.

KROŠKA HUMARU

Adnamu haračamu kaznodzieju padčas pramovy navinułasia na voka, jakby na zador, adna dataho niapryzvaita adzietaja farsistka, što jon spontanična paprasiŭ, kab vyjšla — śviatynia-ž miesca nie dla karoŭ Razlahłosia zaraz heta tak šyrokim recham, što až trapiła u sud — « za abrazu »...

I voś adbyvajecca ŭ prysutnaści abiedźvich staron toj sud, jakim kaznodzieju nałožany hrašavy, (nikły, praŭda, by dla formy tolki), štraf. Pa adčytanni prysudu, duchoŭny asudženiec prosić u suddzi słova: « A kalib ja — pytaje jon — abazvaŭ karovu pàniaj, ci j za toje byŭby taksama asudžany?»

— Nu, za toje, to — nie, upeŭnivaje suddzia.

— Kali tak, dyk byvajža, Pani, zdarova! — kaža, adyjchodziačy mima abvinicielki, abvinavàčvany...

Žonka Sakrata — śviètavaj sławy filozafa hreckaha — była dataho dzivàčnaja j ladàkaja žančyna, što adnaho dnia, abłàjeŭšy muža, plŭchnuła naviet jamu ŭ plečy vadoju. Filozaf-ža spakojna, jakby jamu « ničoha nijàkaja » :

— A ni kazaŭ ja, što hrymučaja Ksantypa spuščaje doždž...

— Vondzie... bačyš taho tam?...

— Baču... A chtož heta?

— Heta adzin z tych asablivych, što nia žyvie dla siabie, a dla druhich, ab sabie zabyvajučy...

— Dyk-ža heta niejki važny, herojski čałaviek; dy chtož jon pajmienna? Kab viedać kamu kłaniacca, ci ŭ ruku naviet pacałavać sustreŭšysia.

— Nu, ahènt-ža padàtkavy!...

U kažnaha — svoj fach:

Adzin « niatutejšy, nia znajučy horadu, pytaje pieršaha strečnaha :

— Jak tut idziecca ŭ vas na mohilnik?

— Vybačajcie, ja advakat — nia medyk...

Direttore respons.: Dott. A. FRUTAZ
Posta indir.: Dott. P. TATARYNOVIC
Roma, Via Trionfale, 6381

Z dazvolu
Duchoun Uladau

Tipolitografia Fausto Failli - Roma

Pubblicazione autorizzata dal Tribunale di Roma con decreto del 7-12-1950